

ЗНОС ТА ВІДТВОРЕННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

WEAR AND TEAR OF ENTERPRISE'S NON-MATERIAL RESOURCES

Олександр ЛІТВИНОВ,
кандидат економічних наук,
Одеський національний економічний університет

Oleksandr LITVINOV,
PhD in Economics,
Odesa National Economic University

Всі об'єкти і системи, які існують на нашій планеті, із часом втрачають свої властивості. Такий процес прийнято називати процесом зношування. Це призводить до того, що відтворення є необхідною умовою існування будь-якої системи, оскільки з припиненням відтворення відбувається її занепад, деградація або навіть руйнація. Економічні системи не є винятком.

Незважаючи на велику кількість наукових робіт [1-10], які присвячені даній темі, залишається досі не вирішеним перехід на підставі пізнаної сутності зносу і відтворення до аналізу багатоманітності її реальних проявів. Недостатньо вивченими, зокрема, залишаються питання визначення сутності та взаємодії зносу й відтворення нематеріальних ресурсів (далі НМР) підприємства, що і є метою даного дослідження.

НМР є складовою системи ресурсного забезпечення діяльності підприємства. Відмінність НМР від інших ресурсів підприємства полягає у відсутності матеріально-речової форми. Початком розуміння значення нематеріальних складових у діяльності підприємства можна вважати XVIII століття, коли серед факторів виробництва були виділені підприємницькі здібності. Також було зроблено висновок, що умовою відтворення підприємницьких здібностей є отримання прибутку. У сучасних умовах загально-визнаним є те, що підприємницькі здібності не можна ототожнювати із НМР, оскільки НМР є більш широким поняттям. Практика бізнесу довела, що в сучасних умовах розвитку світової економіки саме нематеріальні ресурси підприємства є ключовою умовою як підвищення ефективності діяльності окремих підприємств, так і добробуту цілих держав.

Окремим питанням є формування термінологічного апарату для характеристики нематеріальностей на підприємстві. В англійських країнах з цією метою використовують поняття "intangibles", що в буквальному перекладі означає «нематеріальності». В Україні найбільш поширеними є поняття нематеріальних, інтелектуальних або інформаційних активів, капіталу, власності та ресурсів. На нашу думку, вибір терміну для характеристики об'єкта дослідження повинен залежати від предмету дослідження. Поняття НМР є більш широким і в більшому ступені відповідає вимогам аналізу теоретичних засад економіки та управління підприємствами. Підприємства в своїй більшості не відображають усі можливі види НМР у складі капіталу, активів підприємства. Є на підприємствах й такі НМР, що не можуть бути захищені правом власності, а отже, не можуть бути частиною капіталу або активів підприємства. Саме тому поняття ресурсів більшою мірою характеризує «нематеріальності» підприємства, ніж власність, капітал або активи. Таким чином, під НМР пропонуємо розуміти

всі складові, умови, які використовуються в діяльності підприємства і не мають матеріальної форми.

Розглянувши сутність НМР підприємства, перейдемо до розгляду питань сутності їх зносу й відтворення. Процес втрати споживчих якостей називається зносом, тоді як під відтворенням в економіці можна розуміти

безперервний процес відновлення якісних і кількісних характеристик об'єкта дослідження. Безперервність процесу відновлення обумовлена безперервністю процесу зносу об'єкта дослідження.

Незважаючи на те, що всі види ресурсів підприємства мають здатність зношуватись із часом, між їх зносом є суттєві відмінності. Особливості зносу окремих видів ресурсів обумовлюють відповідні особливості їх відтворення, вони пов'язані в першу чергу з особливостями їх натурально-речового втілення. Найбільш поширеною є класифікація ресурсів підприємства на трудові, фінансові, матеріально-сировинні, матеріально-технічні та нематеріальні ресурси. Натурально-речовим втіленням трудових ресурсів є людина зі всіма присутніми нам особливостями. Знос трудових ресурсів полягає не тільки у втраті ними своїх якостей як фізичних об'єктів (сила, швидкість, витривалість, здоров'я та інші), але й у втраті здатності задовольняти потреби підприємства у зв'язку із розвитком науково-технічного прогресу. Все це призводить до необхідності відтворення трудових ресурсів не тільки як живих істот, але й як особистостей, які мають потрібні підприємству здібності.

Знос матеріально-сировинних ресурсів також може бути двох видів: втрата споживчих якостей під дією сил природи та в результаті появи більш корисних, якісніших видів матеріально-сировинних ресурсів. Матеріально-сировинні ресурси відрізняються тим, що вони повністю змінюють свою натурально-речову форму протягом виробничого циклу, внаслідок чого матеріально-сировинні ресурси повністю втрачають свої споживні якості, тобто зношуються. Процес зносу об'єкта матеріально-сировинного ресурсу збігається з процесом виробництва продукції, а матеріально-сировинні ресурси перестають бути ресурсами і стають продукцією. Така особливість матеріально-сировинних ресурсів обумовлює необхідність повного їх відтворення протягом одного виробничого циклу.

Знос фінансових ресурсів полягає у процесі їх знецінення із часом, тобто у зменшенні їх купівельної спроможності. Відтворення фінансових ресурсів полягає в процесі відшкодування грошових коштів, які були використані у виробничому процесі з метою формування всіх видів ресурсів із урахуванням необхідності компенсації процесу їх знецінення.

Матеріально-технічні ресурси відрізняються тим, що не змінюють своєї

У статті розглянуто сутність нематеріальних ресурсів підприємства та особливості процесу їх зносу й відтворення в порівнянні з іншими ресурсами підприємства. Встановлено сутність та взаємозв'язки понять знос, придатність та відтворення нематеріальних ресурсів. Обґрунтовано, що знос і придатність об'єктів нематеріальних ресурсів можуть бути двох видів: вартісний і економічний. Запропоновано методичні підходи до розрахунку показників стану об'єктів нематеріальних ресурсів, а саме рівня вартісного і економічного зносу і придатності.

The article deals with the essence of enterprise's non-material resources and peculiarities of their wear and tear in comparison with other enterprise's resources. It is defined the essence and interrelations of the notions wear and tear, usefulness and reproduction of non-material resources. The wear and tear and usefulness of non-material objects are proved to be of two types: valuable and economic. It is suggested the methodological approaches to calculation of indices of non-material objects' state, that is to say, the level of valuable and economic wear and tear and usefulness.

натурально-речової форми не тільки протягом виробничого циклу, а й протягом більш тривалого періоду. Деякі об'єкти основних фондів здатні десятиріччями функціонувати у незмінній натурально-речовій формі. Але знос матеріально-технічних ресурсів полягає не тільки у втраті якостей під впливом дії сил природи і людини. Втрата споживчих якостей об'єктами матеріально-технічних ресурсів відбувається і у зв'язку з дією науково-технічного прогресу, а саме через появу із часом нових, більш корисних об'єктів матеріально-технічних ресурсів. Таким чином, знос матеріально-технічних ресурсів може випереджати у часі період втрати натурально-речової форми та технічної здатності їх використання.

Узагальнюючи викладене, можна дійти висновку, що знос ресурсів підприємства можна поділити на знос під дією сил природи та знос у результаті дії науково-технічного прогресу. Знос у результаті зовнішнього фізичного й хімічного впливу прийнято називати фізичним зносом, тоді як знос під впливом наукових досягнень називають моральним або економічним. Фізичний знос впливає на трудові, матеріально-сировинні та матеріально-технічні ресурси підприємства. Моральний або економічний знос впливає на всі види ресурсів.

Крім названих двох загальноприйнятих видів зносу деякі науковці виділяють й інші. Л. Городянська вважає що моральний знос притаманний лише нематеріальним активам, тоді як матеріальні активи втрачають споживчу вартість унаслідок дії функціонального зносу, таким чином заперечуючи існування впливу на матеріальні активи досягнень науки й техніки й змінюючи стандартний термін фізичний знос на новий – функціональний [1, с. 196]. І. Левицька вважає, що крім фізичного і морального зносу необхідно враховувати соціальну складову зносу [2, с. 10]. Схожою є думка І. Бігдан, яка вважає за необхідне виділення ринкового (кон'юнктурного) зносу, який полягає у втраті економічних вигод від використання об'єктів унаслідок дії різних ринкових чинників (зміни законодавства, попиту, пропозиції) [3, с. 13]. Найбільш поширеним є поділ морального зносу на дві форми. Перша форма передбачає зменшення вартості об'єкта внаслідок зменшення із часом суспільно необхідних витрат на його виробництво, друга форма – зменшення споживчої вартості об'єкта внаслідок підвищення корисності нових об'єктів. На нашу думку, процес втрати «вигод» від використання об'єктів унаслідок дії соціальних та ринкових чинників характеризує процес втрати вартості об'єкта дослідження і є результатом морального зносу першої форми. Тому в процесі оцінки морального зносу ресурсів необхідно врахувати соціальні та ринкові зміни.

НМР за своєю сутністю не мають матеріально-речової форми, що й обумовлює відсутність у них фізичного зносу. Але ж НМР, як і будь-які інші види ресурсів, втрачають свої споживчі якості із часом. Процес втрати НМР своїх споживчих якостей пропонуємо називати зносом НМР. Втрата споживчих якостей об'єктами НМР відбувається в результаті появи нових однотипних об'єктів НМР (пов'язаних із новітніми технологіями, користуванням природними ресурсами, майном та іншими правами, із творчою діяльністю, комерційними позначеннями, комунікаційними відносинами, людським капіталом і репутацією).

Знос НМР обумовлює необхідність їх відтворення. Під відтворенням НМР пропонуємо розуміти процес відновлення споживчих якостей об'єкта НМР. Враховуючи значимість НМР, у разі, якщо на підприємстві не будуть відтворюватись НМР, підприємство не зможе відтворювати інші фактори й саме виробництво. При цьому, так само як і матеріально-технічні ресурси, НМР не повинні бути відтворені протягом одного операційного циклу, оскільки їх знос не залежить від періоду виготовлення продукції. Оскільки НМР не мають здатності фізично зношуватись, немає сенсу надалі уточнювати який саме вид зносу буде досліджуватись, тобто під зносом НМР ми маємо на увазі моральний (економічний) знос.

Знос НМР (за аналогією із моральним зносом матеріально-технічних ресурсів) може бути двох форм. Перша форма зносу НМР пов'язана із створенням на ринку нових та більш дешевих

об'єктів НМР. Під новими об'єктами розуміють ті об'єкти, які включають у себе сучасні досягнення науки. У результаті відповідно до постулату, який обґрунтував К. Маркс, відбувається знецінення всіх однотипних (однакових за споживчими якостями) об'єктів НМР, які вже існують на ринку. Знецінення об'єктів НМР під впливом результатів науково-технічного прогресу пропонуємо називати вартісним зносом. Наслідком вартісного зносу НМР є те, що підприємства з більш дешевими об'єктами НМР мають змогу зменшити свої витрати і збільшити прибуток.

Також моральне зношування НМР може відбуватись за рахунок появи нових більш корисних (з кращими споживчими якостями) видів НМР, унаслідок чого відбувається знос об'єктів НМР другої форми. Частковий або повний знос об'єктів НМР другої форми призводить до часткової або повної неможливості їх використання в подальшій підприємницькій діяльності. Втрата об'єктами НМР своїх споживчих якостей унаслідок дії морального зносу другої форми пропонуємо називати зносом корисності, а його відтворення викликано необхідністю реагування на процеси появи на ринку об'єктів НМР з кращими споживчими якостями.

Таким чином, корінною різницею між двома формами зносу є те, що вони впливають на різні форми відтворення об'єкта. Моральний знос першої форми впливає на вартісне відтворення, тобто призводить до необхідності пришвидшення процесу повернення інвестованих в об'єкт коштів і не впливає на зміну корисності об'єкта дослідження. Моральний знос другої форми безпосередньо впливає на зміну корисності та опосередковано (через зміну корисності) – на зміну вартості, тобто в підсумку призводить до зменшення корисності й вартості об'єкта.

У цьому питанні можна підтримати І. Левицьку, яка визначила зв'язок між видами зносу та формами відшкодування. На її думку, моральний знос основних засобів другої форми можливо відшкодувати завдяки їх заміні або модернізації, тоді як моральний знос першої форми не піддається відшкодуванню [2, с. 11]. Тобто знос корисності можна компенсувати за допомогою відповідних заходів, а вартісний знос не можливо компенсувати, а можна лише врахувати за допомогою корегування системи перенесення вартості основних засобів на вартість продукції. Якщо розглянути залежність зміни корисності та зміни вартості, то можна дійти таких висновків: 1) зміна корисності призводить до відповідної зміни вартості; 2) зміна вартості не впливає на зміну корисності.

Відсутність фізичного зносу НМР тільки підкреслює важливість процесу кількісного оцінювання рівня їх морального (економічного) зносу. Тільки за умови своєчасного реагування на високий ступінь зносу НМР підприємство може своєчасно здійснити заходи щодо їх відтворення. Якщо ступінь зносу невідомий, то підприємство може опинитись у ситуації, коли НМР не здатні забезпечувати конкурентоспроможність підприємства, оскільки якісно поступаються НМР інших підприємств на ринку. Ще одним негативним наслідком невизначеності ступеню зносу НМР є здійснення відтворення ще не зношених об'єктів НМР і, як наслідок, неефективне використання додаткових капітальних і поточних витрат підприємства.

Показники, які характеризують ступінь зносу, прийнято називати показниками (коефіцієнтами) стану. До них відносять коефіцієнти зносу та придатності (збереження), і вони є взаємозалежними та протилежно спрямованими. При цьому науковці розходяться в питаннях методики розрахунку даних показників. Головною відмінністю у використанні в розрахунках рівня зносу вартісних показників або показників корисності [2; 4-9]. Для розрахунку рівня зносу часто використовують показники первісної, залишкової та амортизованої вартості. На думку деяких дослідників, зміна показників вартості свідчить про рівень морального та фізичного зносу. Але вартісні показники зносу насправді характеризують ступінь повернення інвестованих коштів або вартісне відтворення. Тільки в разі, якщо зміна вартості прив'язана до зміни корисності, можна говорити про те, що вартісні показники дійсно характеризують рівень зносу.

Тієї ж помилки припускали й автори, які визначали стан зносу НМР як відношення амортизованої до повної первісної вартості нематеріальних активів, що суперечить логічній послідовності процесу відтворення. Відношення амортизованої до повної первісної вартості нематеріальних активів може визначити лише ступінь повернення, амортизованості НМР, а не ступінь їх зносу. Першочерговим є розрахунок рівня зносу як показника зменшення корисності НМР, а тільки потім необхідно здійснювати діяльність щодо їх вартісного відтворення. Вартісне відтворення забезпечує підприємство внутрішніми фінансовими ресурсами для здійснення відтворення споживчих якостей об'єкта, а ступінь вартісного зносу повинен визначатись ступенем зносу споживчих якостей. Крім того, завдання встановлення ступеня зносу є важливим як по відношенню до тих НМР підприємства, які за діючими стандартами бухгалтерського обліку можуть бути амортизованими, так і до тих, що не можуть бути амортизованими і не входять до нематеріальних активів. Все це свідчить про часткову теоретичну невирішеність питання розробки методичних основ визначення ступеня зносу НМР підприємства.

Висновок про необхідність використання даних про зміну корисності в розрахунках показників зносу-придатності НМР не стосується розрахунку рівня їх морального зносу першої форми. Моральний знос першої форми (або вартісний знос) відображає знецінення об'єкта НМР унаслідок зменшення в результаті НТП суспільно необхідних витрат ресурсів на створення (відновлення) однотипних об'єктів НМР і за своєю сутністю є вартісною характеристикою об'єкта. Розрахунок рівня вартісного зносу під впливом морального зносу першої форми пропонуємо здійснювати за допомогою коефіцієнта вартісного зносу об'єкта НМР ($KЗН_1$):

$$KЗН_1 = (ВН_n - ВВ_n) / ВВ_n \quad (1)$$

або за формулою:

$$KЗН_1 = 1 - ВВ_n / ВВ_n, \quad (2)$$

де $ВВ_n$ – первісна вартість об'єкта НМР, $ВВ_n$ – відновна вартість об'єкта НМР.

Відновна вартість – це вартість об'єкта НМР у діючих у суспільстві умовах (досягненнях НТП). Слід зауважити: якщо відновлення об'єкта НМР призводить до зміни його корисності в порівнянні з первісною величиною, то відновна вартість діючого об'єкта НМР повинна це врахувати (див. формулу 3). Під корисністю пропонуємо розуміти здатність об'єкта НМР задовольняти ту чи іншу потребу, яка пов'язана з діяльністю підприємства.

$$ВВ_n = ВВ_n * K_n / K_n, \quad (3)$$

де $ВВ_n$ – вартість відновлення об'єкта НМР у сучасних умовах; K_n – первісна корисність об'єкта НМР; K_n – корисність відновленого об'єкта НМР.

Таким чином, коефіцієнт вартісного зносу НМР характеризує ступінь знецінення об'єкта НМР за рахунок створення нових більш дешевих об'єктів НМР, які здатні задовольнити ті ж самі потреби. Якщо помножити коефіцієнт зносу на 100%, то можна отримати ступінь зносу, який вимірюється не в частках одиниці, а у відсотках.

Необхідно зауважити, що вартість старого й нового об'єкта НМР повинна враховувати, те що гроші змінюють свою вартість у часі, тобто гроші витрачені в минулі роки мають більшу купівельну здатність, ніж гроші, витрачені в поточному періоді.

Слід вказати на відмінність коефіцієнта вартісного зносу від коефіцієнтів повернення й залишкової вартості, які характеризують ступінь амортизованості, повернення вартості НМР. Коефіцієнти

повернення й залишкової вартості повинні бути інструментом виміру відповідності системи амортизації реаліям відтворення на підприємстві, тоді як коефіцієнт вартісного зносу визначається з метою проведення подальшої переоцінки вартості об'єкта НМР. Результатом переоцінки об'єкта НМР буде приведення вартості об'єкта НМР до рівня, який відповідає розвитку НТП.

Коефіцієнт вартісного зносу НМР змінюється в діапазоні від 0 до 1 (або від 0 до 100%). Якщо коефіцієнт дорівнює 0, це означає, що об'єкт НМР абсолютно не зношений і не поступається новим. Якщо коефіцієнт дорівнює 1 (100%), це означає, що об'єкт НМР повністю вартісно зношений. Розглянемо більш детально екстремуми коефіцієнта вартісного зносу. Повне зношення об'єкта НМР першої форми може бути отримане в разі коли вартість нового об'єкта НМР дорівнює 0. Теоретично вартість нового об'єкта НМР може дорівнювати 0 в разі коли нові об'єкти знаходяться у вільному доступі, не захищені правом власності і, відповідно, не мають вартості. Таким чином, повне зношення об'єкта НМР можливо в разі, коли підприємство отримало його із витрачанням грошових коштів на їх створення, або придбання, а на момент розрахунків однотипні об'єкти НМР вже знаходяться у вільному, безкоштовному доступі. Іншим екстремумом є нульовий рівень коефіцієнта зносу НМР першої форми, який може відбутись в разі коли вартість нових об'єктів НМР дорівнює вартості діючого об'єкта. Перевищення вартості нового об'єкта НМР над старим не можливо теоретично, оскільки загальновідомо, що НТП призводить до зменшення питомого витрачання ресурсів на створення однотипних об'єктів (з врахуванням процесу знецінення грошей у часі).

Під придатністю об'єкта НМР пропонуємо розуміти здатність об'єкта НМР задовольняти потреби підприємства за своїм призначенням. Придатність об'єкта НМР є зворотною характеристикою по відношенню до зношеності. Абсолютно зношений об'єкт є одночасно абсолютно не придатним і навпаки абсолютно не зношений об'єкт є абсолютно придатним. Ступінь придатності визначається за допомогою коефіцієнта придатності.

Коефіцієнт придатності показує в якому ступені придатні, незношені об'єкти основних фондів із врахуванням характеристик нових об'єктів НМР. Придатність об'єкта НМР, як і знос, існує в двох формах: пов'язана із здешевленням нових об'єктів НМР – вартісна придатність, а також пов'язана із підвищенням корисності нових об'єктів НМР – економічна придатність. Розрахунок коефіцієнта вартісної придатності об'єкта НМР ($KПН_1$) пропонуємо здійснювати за формулами 4 та 5:

$$KПН_1 = 1 - KЗН_1 \quad (4)$$

$$KПН_1 = ВВ_n / ВВ_n \quad (5)$$

Коефіцієнт придатності об'єкта НМР першої форми характеризує яку частину первісної вартості об'єкта НМР складає його відновна вартість. Коефіцієнт придатності першої форми змінюється в діапазоні від 0 до 1 (від 0 до 100%) і може дорівнювати 0 в разі коли відновна вартість об'єкта НМР дорівнює 0. В разі коли первісна вартість об'єкта НМР дорівнює 0 коефіцієнт придатності першої форми не розраховується, оскільки відсутність вартості не дозволяє говорити про її зменшення, або втрату. У цьому випадку робиться висновок про відсутність зносу першої форми та, відповідно, про 100% їх придатність.

Перейдемо до методики розрахунку рівня зносу та придатності НМР другої форми. Моральний знос НМР другої форми (або економічний знос) пов'язаний із створенням в результаті досягнень НТП нових більш корисних видів НМР. Саме за рахунок співвідношення первісної корисності діючого об'єкта НМР (K_n) і корисності відновленого об'єкта НМР (K_n) можна отримати показник, який характеризує ступінь економічного «старіння» НМР підприємства по відношенню до нових зразків. Розрахунок рівня

економічного зносу об'єкта НМР (KZH_2) пропонуємо здійснювати за формулами:

$$KZH_2 = (K_a - K_n) / K_a, \quad (6)$$

$$KZH_2 = 1 - K_n / K_a. \quad (7)$$

Базою порівняння в розрахунку коефіцієнта зносу другої форми виступає новий об'єкт НМР, а результат характеризує ступінь відставання за корисністю діючого об'єкта НМР від нового. Коефіцієнт економічного зносу помножений на 100% характеризує ступінь відставання за корисністю діючого об'єкта НМР від нового, який виражений не в частках одиниці а у відсотках.

Коефіцієнт зносу НМР другої форми змінюється в діапазоні від 0 до 1 (або від 0 до 100%). Якщо коефіцієнт дорівнює 0, це означає, що об'єкт НМР абсолютно не зношений і не поступається новим. Якщо коефіцієнт дорівнює 1 (100%), це означає, що об'єкт НМР повністю зношений.

Розглянемо умови досягнення екстремумів коефіцієнтом економічного зносу. Повне зношення об'єкта НМР другої форми можливе тоді, коли корисність діючого об'єкта НМР дорівнює 0, тобто в діючого об'єкта НМР відсутня здатність задовольняти потреби підприємства в даному виді НМР. Нульова корисність діючого об'єкта НМР може бути пов'язана з появою на ринку нових об'єктів НМР зі значно більшою корисністю. Іншими словами, під нульовою корисністю можна розуміти таку корисність, яка є незрівнянно меншою за корисність нового об'єкта. Нульовий економічний знос означає, що об'єкт НМР не поступається за корисністю новим зразкам, тобто здатен задовольняти ті ж самі потреби, що й нові об'єкти. Перевищення корисності старого об'єкта НМР над новим теоретично неможливе, оскільки такий процес мав би назву науково-технічний регрес. Перевищення корисності діючого об'єкта НМР над новим неможливо не тільки теоретично, але і практично, оскільки навіщо створювати нові менш корисні НМР, адже існують старі – більш корисні.

Коефіцієнт придатності другої форм (або економічної придатності) (KPH_2) характеризує ступінь корисності діючого об'єкта НМР у порівнянні з новими і розраховується за формулами:

$$KPH_2 = 1 - KZH_2, \quad (8)$$

$$KPH_2 = K_n / K_a. \quad (9)$$

Коефіцієнт економічної придатності характеризує те, яку частину корисності нового об'єкта НМР складає корисність діючого об'єкта НМР. Коефіцієнт придатності об'єкта НМР другої форми змінюється в діапазоні від 0 до 1 або в разі помноження на 100% в діапазоні від 0 до 100%. Повна 100-відсоткова придатність об'єкта НМР можлива в разі, якщо корисність діючого об'єкта дорівнює корисності нового. Нульова придатність об'єкта НМР можлива в разі, якщо його корисність дійшла 0, іншими словами, це означає, що даний об'єкт НМР перестав бути корисним підприємству.

Таким чином, показники стану відтворення об'єкта НМР можна поділити залежно від форми відтворення на показники стану корисності та показники вартісного відшкодування. Показники стану корисності об'єкта НМР враховують моральний знос другої форми і включають показники економічного зносу й придатності. Показники стану відшкодування вартості об'єкта НМР враховують дію морального зносу першої форми та включають показники вартісного зносу й придатності, а також коефіцієнти повернення й залишкової вартості. З метою створення умов відповідності рівня вартісного відшкодування рівню відтворення корисності об'єктів НМР підприємство може змінювати складові системи амортизації, тобто розмір вартості, періоду корисного використання та вибір методу амортизації.

Таким чином, у статті встановлено сутність та взаємозв'язки поняття знос, придатність та відтворення НМР. Обґрунтовано, що знос і придатність об'єктів НМР можуть бути двох видів: вартісний і економічний. Запропоновано методичні підходи до розрахунку показників стану об'єктів НМР, а саме рівня вартісного й економічного зносу та придатності. Подальшим напрямом дослідження може бути розгляд питань визначення стадій відтворення НМР та рівня ефективності діяльності з відтворення НМР.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гордяньська Л.В. Методологія оцінювання рівня відтворення економічних ресурсів в обліку / Л.В.Гордяньська // Галузева, міжгалузева та регіональна економіка. – 2010. – Вип. 12. – С. 194-200.
2. Левицька І. В. Управління відтворенням основних засобів в корпораціях: автореф. дис. докт. екон. наук. 08.00.04 / І.В. Левицька. – НУХТ. – Київ, 2011. – 40 с.
3. Бігдан І.А. Облік і аудит нематеріальних активів: автореф. дис. канд. екон. наук. 08.06.04 / І.А. Бігдан. – ХДУХТ. – Харків, 2003. – 24 с.
4. Горкавий В. К. Методологічні засади аналізу наявності і відтворення основних засобів [Електронний ресурс] / В. К. Горкавий, О. М. Карповець // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Сер. : Економічні науки. – 2013. – № 3. – С. 79-86. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vkhnau_ekon_2013_3_12.pdf.
5. Ступень О. І. Рациональне відтворення засобів виробництва у сільському господарстві [Електронний ресурс] / О. І. Ступень // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23. 16. – С. 299-305. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nvltu_2013_23_16_49.pdf.
6. Старицький Т.М. Рациональне відтворення основного капіталу в сільському господарстві: Автореф. дис. канд. екон. наук. 08.07.02 / Т. М. Старицький. – Нац. наук. центр «ІАЕ» УААН. – К., 2006. – 22 с.
7. Довгалюк Н. В. Методологія визначення та методика аналізу економічної ефективності використання та відтворення основних засобів аграрного сектору економіки [Електронний ресурс] / Н. В. Довгалюк. // Економіка. Управління. Інновації. – 2010. – № 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2010_2_21.pdf.
8. Оваденко В.О. Підвищення ефективності використання та відтворення основних виробничих фондів підприємства (за матеріалами підприємств сільськогосподарського машинобудування України): Автореф. дис. канд. екон. наук. 08.06.01 / В.О. Оваденко. – КНЕУ: 2005. – 18 с.
9. Степанов І.Г., Матієвич А.С. Систематизація показателів аналізу воспроизводства основних фондів // Вестник Пермского университета. Сер. Экономика. – 2012. – Вып. 1 (12). – С. 66–76.
10. Оцінювання та відтворення інтелектуальних активів підприємства / Г. О. Швиданенко, Т. Л. Бойко // Формування ринкової економіки: наук. зб. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана»; [відп. ред. О. О. Беляєв]. – К.: КНЕУ, 2010. – Вип. 24. – С. 75–85.

REFERENCES

1. Horodyans'ka L.V. Metodolohiya otsinyuvannya rivnya vidtvorennya ekonomichnykh resursiv v obliku [The methodology of evaluation of the level of economic resources restoration in accounting]. Haluzeva, mizhhaluzeva ta regional'na ekonomika, 2010, vol. 12, pp. 194-200 [in Ukrainian].
2. Levyts'ka I.V. Upravlinnya vidtvorenniam osnovnykh zasobiv v korporatsiyakh [Manage your assets in corporations]. NUKhT, Kyiv, 2011, 40 p. [in Ukrainian].
3. Bihdan I.A. Oblik i audyt nematerial'nykh aktyviv [Accounting and auditing of intangible assets]. KhDUKhT, Kharkiv, 2003, 24 p. [in Ukrainian].
4. Horkavyy V.K., Karpovets' O.M. Metodolohichni zasady analizu nayavnosti i vidtvorennya osnovnykh zasobiv [Methodological principles to evaluate and renovate fixed assets]. Visnyk Kharkiv's'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu im. V.V. Dokuchayeva, ser.: Ekonomichni nauky, 2013, no. 3, pp. 79-86. Available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vkhnau_ekon_2013_3_12.pdf [in Ukrainian].
5. Stupen' O.I. Ratsional'ne vidtvorennya zasobiv vyrobnytstva u sil's'komu hospodarstvi [Effective reproduction of production means in agriculture]. Naukovyy visnyk NLTU Ukrainy, 2013, vol. 23. 16, pp. 299-305. Available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nvltu_2013_23_16_49.pdf [in Ukrainian].
6. Staryts'kyi T.M. Ratsional'ne vidtvorennya osnovnogo kapitalu v sil's'komu hospodarstvi [Efficient reproduction of capital in agriculture]. Nats.nauk. tsentr "IAE" UAAN, Kyiv, 2006, 22 p. [in Ukrainian].
7. Dovhalyuk N.V. Metodolohiya vyznachennya ta metodyka analizu ekonomichnoyi efektyvnosti vykorystannya ta vidtvorennya osnovnykh zasobiv ahrarnoho sektoru ekonomiky [Methodology and methods of analysis of economic efficiency and reproduction of fixed assets of the agricultural sector]. Ekonomika. Upravlinnya. Innovatsiyi, 2010, no. 2. Available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2010_2_21.pdf [in Ukrainian].
8. Ovadenko V.O. Pidvyshchennya efektyvnosti vykorystannya ta vidtvorennya osnovnykh vyrobnychkykh fondiv pidpryyemstva (za materialamy pidpryyemstv sil's'kohospodars'koho mashynobuduvannya Ukrainy) [More efficient use and reproduction of fixed assets of the enterprise (based on agricultural machine building enterprises of Ukraine data)]. KNEU, 2005, 18 p. [in Ukrainian].
9. Stepanov I.G., Matievich A.S. Sistematzacija pokazatelej analiza vosproizvodstva osnovnykh fondov [Systematization of performance analysis of reproduction of fixed assets]. Vestnik Permskogo universiteta, ser. Ekonomika, 2012, vol. 1 (12), pp. 66-76 [in Russian].
10. Shvydanenko H.O., Boyko T.L. Otsinyuvannya ta vidtvorennya intelektual'nykh aktyviv pidpryyemstva [Estimation and reproduction of enterprise's intellectual assets]. Formuvannya rynkovoyi ekonomiky: nauk. zb., M-vo osvity i nauky Ukrainy, DVNZ "Kyiv. nats. ekon. un-t im. Vadyrna Het'mana" Kyiv, KNEU, 2010, vol. 24, pp. 75-85 [in Ukrainian].